

FRANSKA REVOLUTIONEN – POLITISKA OCH SOCIALA ORSAKER

POLITISKA ORSAKER – Den franska statsmaktens förfall under 1700-talet

1. Förfallet då det gällde regentskapet. Alltsedan Richelieus och Ludvig XIV:s tid var statsmakten samlad hos kungen och sättet för dess utövande var helt och hållet beroende av monarkens personliga egenskaper. Ludvig XV och Ludvig XVI var inte speciellt intresserade av regentskapet och de anses allmänt vara ganska odugliga regenter.

2. Förfallet inom landet märktes framförallt genom den franska statförvaltningens tillbakagång. Korruption och gunstlingsvälde hade tagit över den tidigare mer effektiva statsmaksinen. Särskilt kunde man märka detta inom finansförvaltningen med dess svåra uppgifter: enorma utgifter till följd av det kostsamma hovlivet och den dyrbara utrikespolitiken (krigen) samt minskade inkomster genom det bristfälliga uppbördssystemet och den växande skuldbördan.

3. Förfallet utåt märktes genom att Frankrike gick starkt tillbaka som stormakt. Man hade nästan förlorat hela kolonialväldet vid freden i Paris 1763 och inflytandet över andra stater i Europa hade kraftigt minskat.

SOCIALA ORSAKER – Det oreformerade ståndssamhället. Den politiska feodalismen hade försvunnit under de starka kardinalerna men den sociala feodalismen, dvs. ståndssamhället levde kvar ända fram till revolutionen.

1. Den gamla godsadeln (svärdsadeln) var sedan 1600-talet utestängd från all statstjänst utom vid hovet och inom krigsmakten men de hade kvar alla sina feudala rättigheter. Dessa bestod bl.a. av skattefrihet; rätt att upptaga olika avgifter av sina undersåtar samt domsrätt över dessa; uteslutande jakträtt, m.m...

2. Under 1600-talet skapades en ämbetsadel som innehade de viktigaste civila ämbetena. Denna grupp förföll i samband med den franska förvaltningens allmänna nedgång. Ämbetsadelns monopol till olika statliga ämbeten blev dessutom allt mindre berättigat eftersom den borgerliga medelklassen i bildningshänseende nu var adelns jämlike.

NOTERA: Adeln bestod av ungefär 400 000 män, kvinnor och barn. De ägde ungefär 1/5 av den franska jorden. Högadeln (hovadel) bestod av ca 4000 familjer. En del ämbeten var "arbetsfria ämbeten" där innehavaren av ämbetet kunde tjäna mer än 500 000 livrés per år. Längst ned i denna klass så fanns en lantlig lågadel som visserligen var skattebefriad men annars hade skuldsatta gods och uthyrd jord. De hade med andra ord i stort sett inga inkomster alls – endast sin bördstolthet.

3. Prästerskapet, särskilt det högre, förföll i samband med upplysningstiden och på grund av hovets gunstlingssystem. Sedan konkordatet 1516 så tillsattes alla högre poster av kungen. Detta stånd (det "Första ståndet") hade stora privilegier bl.a. skattefrihet, "tionde", m.m...
NOTERA: Prästerskapet bestod av drygt 100 000 män. De ägde lite mer än 1/10 av Frankrikes jord. Det var en enorm skillnad mellan det övre prästerskapet t.ex. biskopar som tjänade över 400 000 livrés per år och de fattiga bypräster som endast tjänade 800 livrés per år...

4. Det stora flertalet av Frankrikes befolkning tillhörde det s.k. ”Tredje ståndet” som dock innefattade flera olika samhällsklasser:

- **Borgarna** som var mycket missnöjda med adelns ämbetsmonopol och vissa kretsar var missnöjda med den merkantilistiska näringslagstiftningen.

NOTERA: Borgarklassen var också en stor jordägare – ca 1/5 av Frankrikes jord tillhörde den övre borgarklassen. Denna klass bestod av ca 7 miljoner människor. Inom borgarklassen var också skillnaderna enorma, från de rika bankirena, finansmännen som ofta hade betydligt större inkomster än biskopar och den högre ämbetsadelns, via grosshandlare, köpmän, jurister, läkare, till butiksägare, hantverksmästare, lägre tjänstemän samt anställda, arbetare, gesäller, lärlingar och längst ned de allra fattigaste – tiggarna. Inom denna grupp så fanns det dock en hel del möjligheter att ta sig uppåt (eller ”falla ned”). Detta kallas stor ”social mobilitet”!

- Bönderna var framförallt missnöjda med de ojämna skattebördorna samt de feodala avgifter som kyrkans och adelns arrendebönder tvingades betala.

NOTERA: Bönderna ägde själva ca 2/5 av Frankrikes jord. Denna grupp var den absolut största gruppen – ca 18 miljoner människor. Även här fanns stora skillnader, från några få storbönder i toppen, via självägande bönder som hade hus, plog, häst, etc..., via småbrukare, självägande arrendatorer med lerkor och några få höns till en stor grupp jordbruksarbetare, drängar, pigor, och längst ned även här de fattiga – tiggarna. Den sociala mobiliteten var inte lika stor som inom borgarklassen.

UPPLYSNINGSFILOSOFERNA gav ytterligare näring åt missnöjet i Frankrike genom sin starka kritik av såväl de politiska som sociala missförhållandena. Extra stor betydelse hade Rousseau...